

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdamova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAIT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQISH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamishева Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidiyevna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQRISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdurkarimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turotova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	
XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI	584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna	
ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (АВС) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (ТС) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	595
Киличева Ф.Б.	
GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	606
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	

SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: dostondonaboyev@mail.ru

Annotatsiya. Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat moliya tizimining barqaror faoliyat yuritishi, eng avvalo, samarali soliq siyosati hamda takomillashgan soliq nazorati tizimiga bevosita bog'liqdir. Mazkur maqolada soliq nazorati tizimining iqtisodiy mohiyati, uning davlat moliya siyosatidagi o'рни hamda zamonaviy sharoitdagi transformatsiya jarayonlari ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan. Soliq nazorati iqtisodiy kategoriya sifatida davlatning fiskal manfaatlarini ta'minlash, budget daromadlarining barqarorligini mustahkamlash hamda xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining amaldagi qonunchilikka muvofiqligini kafolatlashga xizmat qiluvchi institutsional mexanizm sifatida talqin etiladi. Maqolada soliq nazoratining funksiyalari, tamoyillari va tarkibiy elementlari tizimli yondashuv asosida ochib berilib, uning moliyaviy nazorat tizimidagi o'рни asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: soliq nazorati, moliya tizimi, tamoyillar, tarkibiy elementlar, transformatsiya, soliq ma'murchiligi.

Abstract. In a market economy, the stable functioning of the state financial system is primarily and directly linked to an effective tax policy and a well-developed tax control system. This article provides a scientific and theoretical analysis of the economic essence of tax control, its role in state financial policy, and the processes of its transformation in modern conditions. Tax control, as an economic category, is interpreted as an institutional mechanism that ensures the state's fiscal interests, strengthens the stability of budget revenues, and guarantees the compliance of economic entities with current legislation. The article systematically reveals the functions, principles, and structural elements of tax control and substantiates its role within the financial oversight system.

Key words: tax control, financial system, principles, structural elements, transformation, tax administration.

Аннотация. В условиях рыночной экономики стабильное функционирование государственной финансовой системы в первую очередь напрямую связано с эффективной налоговой политикой и совершенствующейся системой налогового контроля. В данной статье с научно-теоретических позиций рассматриваются экономическая сущность налогового контроля, его роль в государственной финансовой политике, а также процессы его трансформации в современных условиях. Налоговый контроль как экономическая категория представлен в виде институционального механизма, обеспечивающего фискальные интересы государства, укрепляющего стабильность бюджетных доходов и гарантирующего соблюдение хозяйствующими субъектами действующего законодательства. В статье системно раскрываются функции, принципы и структурные элементы налогового контроля, а также обосновывается его место в системе финансового надзора.

Ключевые слова: налоговый контроль, финансовая система, принципы, структурные элементы, трансформация, налоговое администрирование.

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekistonda bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat moliya tizimining barqaror faoliyat yuritishi samarali soliq siyosati hamda takomillashgan soliq nazorati tizimi bilan chambarchas bog'liq ekanini kuzatish mumkin. Soliq nazorati davlatning fiskal manfaatlarini ta'minlash, budget daromadlarining barqarorligini mustahkamlash hamda soliq qonunchiligiga rioya etilishini kafolatlashga qaratilgan muhim institutsional mexanizm hisoblanadi. Shu bois, soliq nazoratining iqtisodiy mohiyatini chuqur o'rganish va uni zamonaviy talablarga mos ravishda transformatsiya qilish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda.

Global iqtisodiyotning raqamlashtirilishi, xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining murakkablashuvi, transmilliy moliyaviy oqimlarning kengayishi hamda yashirin iqtisodiyot ulushining mavjudligi soliq nazoratining an'anaviy usullarini qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda. Zamonaviy sharoitda soliq nazorati nafaqat

tekshiruvlar orqali aniqlovchi mexanizm, balki profilaktik, tahliliy hamda risklarni boshqarishga asoslangan tizim sifatida shakllanmoqda. Bu esa soliq ma'murchiligida institutsional va texnologik transformatsiya jarayonlarini jadallashtirishni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksida soliq nazorati soliq to'g'risidagi qonunchilik hujjatlariga rioya etilishi ustidan vakolatli soliq organlari tomonidan amalga oshiriladigan nazorat faoliyati sifatida belgilangan. Mazkur normalarga ko'ra, soliq nazorati davlatning fiskal manfaatlarini ta'minlash, soliqlar va yig'implarning to'g'ri hisoblanishi hamda o'z vaqtida budjetga undirilishini kafolatlashga qaratilgan huquqiy va tashkiliy choralar majmuini o'z ichiga oladi.

Mamlakat iqtisodiy rivojlanish strategiyasida soliq siyosati va soliq ma'murchiligi alohida ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etiladi. Chunki soliq tizimi davlat budjeti daromadlarining asosiy manbai bo'lib, ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarni moliyalashtirish, investitsion muhitni yaxshilash hamda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu jarayonda soliq nazorati mexanizmlarini takomillashtirish rivojlanish strategiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Soliq nazoratining mohiyati shundan iboratki, u soliq qonunchiligiga rioya etilishini ta'minlash, soliq majburiyatlarining to'liq va o'z vaqtida bajarilishini monitoring qilish hamda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirishga qaratilgan tashkiliy-huquqiy va institutsional choralar majmuasini ifodalaydi. Rivojlanish strategiyasi doirasida soliq nazoratini modernizatsiya qilish quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Umuman olganda, iqtisodiyotda soliq nazorati bilan bog'liq xorijiy tajribalar yuzasidan ilmiy tadqiqotlar olib borgan ko'plab xorijiy iqtisodchi olimlarni keltirish mumkin. Jumladan, A. Smit, U. Petti, D. Rikardo, A. Atkinson, A. Laffer, M. Fridman, J. Keyns kabi olimlarning asarlarida soliq nazoratiga oid nazariy yondashuvlar muhim o'rin egallaydi. Shuningdek, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi mamlakatlari iqtisodchilaridan A. A. Pugachyov, I. V. Kartovenko, D. M. Dranenko, N. Milayakov, T. G. Mojerina, A. Nardina, M. N. Kreynina, T. Ostrovenko va boshqalar ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlar olib borgan.

Mamlakatimizda soliq yuki va uni optimallashtirish masalalariga oid tadqiqotlar bo'yicha mahalliy iqtisodchi olimlardan S. Xudoyqulov, T. Malikof, S. Adizov, O. Abduraxmonov, M. Almardonov, Sh. Sh. To'raev, B. F. Azimov, O. Iminov, Sh. Jalilov, Q. To'xsanov, J. Urmonov, F. Isaev va boshqa olimlarning ilmiy ishlari alohida ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zbekiston Respublikasida soliq nazorati tizimining iqtisodiy mohiyati hamda uning zamonaviy transformatsiya jarayonlari zamonaviy iqtisodiy tahlilning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur jarayon ko'p omilli, tizimli va iqtisodiy-huquqiy jihatdan murakkab mexanizmni o'z ichiga oladi. Soliq nazorati milliy iqtisodiyotda strategik ahamiyat kasb etadi, chunki uning samarali tashkil etilishi va takomillashgan mexanizmlari soliq majburiyatlarining to'liq hamda o'z vaqtida bajarilishini ta'minlaydi, davlat budjeti barqarorligini mustahkamlaydi, investitsion muhitning jozibadorligini oshiradi hamda korxonalar faoliyatining shaffofligi va rentabelligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois soliq nazoratidagi muammolarning amaldagi holatini tahlil qilish metodologiyasini ishlab chiqish ilmiy asoslangan yondashuvni talab etadi.

Mazkur tadqiqot doirasida ilmiy adabiyotlar tizimli ravishda tahlil qilindi, soliq nazoratiga oid tadqiqotchilar va mutaxassislarning ilmiy-nazariy qarashlari umumlashtirish va guruhlashtirish metodlari asosida qayta ishlandi. Rasmiy va amaliy materiallarga tayangan holda tahlil va sintez usullari qo'llanilib, ilmiy xulosalar shakllantirildi. Shuningdek, mantiqiy, taqqoslama, abstrakt-mantiqiy fikrlash hamda statistik usullardan foydalanish orqali kompleks tahlillar amalga oshirilib, ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

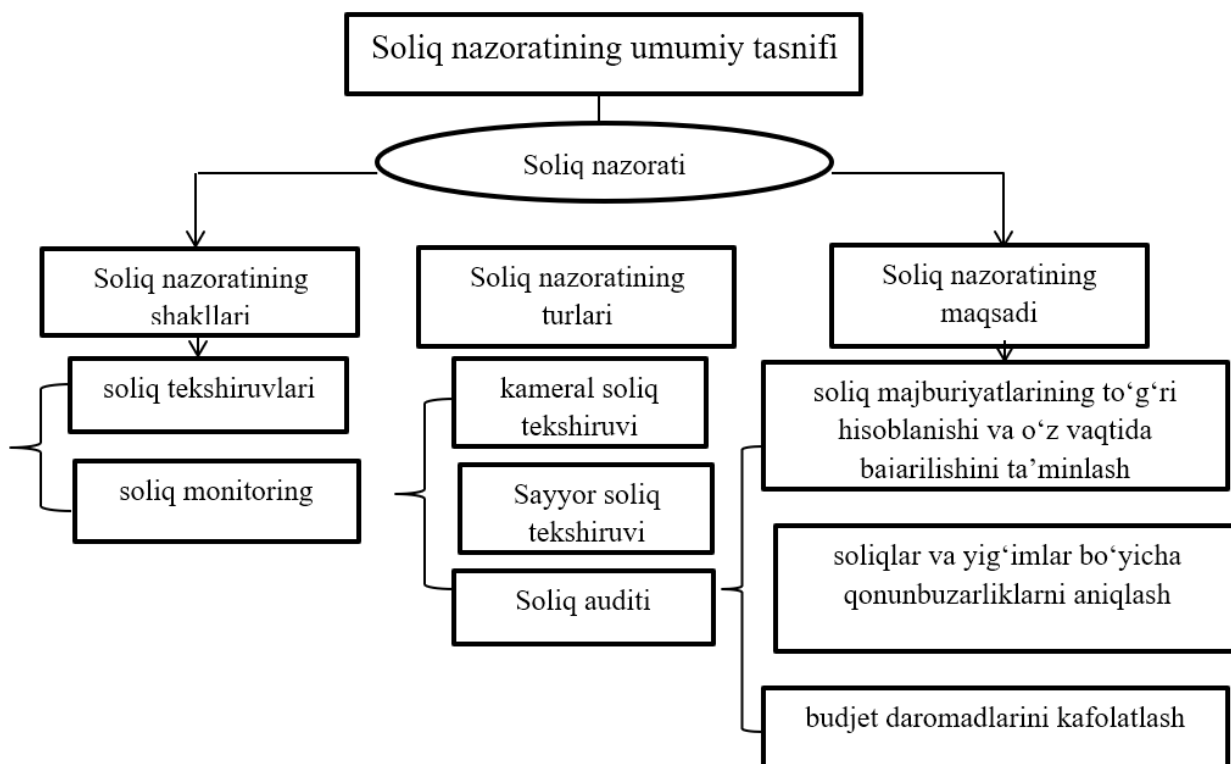
O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksiga muvofiq, soliq nazorati soliq to'g'risidagi qonunchilik hujjatlariga rioya etilishi ustidan vakolatli davlat organlari tomonidan amalga oshiriladigan nazorat faoliyatini anglatadi. Mazkur kodeksda belgilangan normalarga ko'ra, soliq organlari soliq nazoratini ikki asosiy shaklda amalga oshiradi: soliq tekshiruvlari va soliq monitoringi orqali. Soliq tekshiruvlari soliq to'lovchilarning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini, buxgalteriya hisobi hujjatlarini hamda soliq hisobotlarini o'rganish asosida soliqlar va yig'implarning to'g'ri hisoblab chiqilganligi hamda o'z vaqtida to'langanligini aniqlashga qaratilgan nazorat shaklidir. Soliq tekshiruvlari kameral, sayyor yoki qonunchilikda nazarda tutilgan boshqa shakllarda o'tkazilishi mumkin bo'lib, ular belgilangan tartib va muddatlarda amalga oshiriladi.

Soliq monitoringi esa soliq to'lovchining faoliyatini axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali doimiy ravishda kuzatib borish, taqdim etilgan hisobotlar va elektron ma'lumotlar bazalari asosida tahlil qilish hamda

soliq xavflarini barvaqt aniqlashga qaratilgan nazorat shaklidir. Monitoring jarayonida soliq organlari va soliq to'lovchi o'rtasida axborot almashinuvi yo'lga qo'yilib, soliq majburiyatlarining to'g'ri bajarilishi ustidan tizimli nazorat ta'minlanadi. Soliq tekshiruvlari soliq nazoratining klassik va eng keng qo'llaniladigan shakli hisoblanadi. Ushbu jarayonda soliq organlari soliq to'lovchining moliyaviy va xo'jalik faoliyatini, buxgalteriya hisobini hamda soliq hisobotlarini hujjatlar asosida tahlil qiladi.

Soliq tizimining samarali ishlashi nafaqat davlat moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi, balki korxonalar faoliyatini shaffolashtirish, raqobat muhitini yaxshilash va yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirishga ham xizmat qiladi. Quyida keltirilgan 1-rasmda soliq nazoratining umumiy tasnifi ushbu jarayonlarni tizimli ravishda o'rganish va tasniflash imkonini beradi (1-rasm).

1-rasm. Soliq nazoratining umumiy tasnifi¹

Soliq nazoratini tahlil qilishni, eng avvalo, soliq tekshiruvlaridan boshlash lozim. Tahlil jarayonida 400 ta mezon asosida "Avtokameral" tizimi samarali joriy etildi. Ushbu tizimning asosiy maqsadi soliq to'lovchilarga ularning moliyaviy va soliq hisob-kitoblaridagi xato va kamchiliklarni oldindan aniqlash imkonini berish, shu orqali soliq tekshiruvlari o'tkazilishining oldini olishdan iboratdir. "Avtokameral" tizimi barcha mezonlarni oshkora tarzda taqdim etib, soliq to'lovchilarga o'z hisobotlarini mustaqil ravishda tahlil qilish, xatoliklarni aniqlash hamda zarur hollarda tuzatishlar kiritish imkoniyatini kengaytirdi.

Ushbu imkoniyatdan 49 723 ta soliq to'lovchi samarali foydalangan bo'lib, qayta hisoblangan hisob-kitoblarni taqdim etdi. Natijada jami 2,3 trillion so'mlik qo'shimcha soliq tushumlari hisoblab chiqildi va tuzatildi. Shu bilan birga, mazkur tadbirkorlik subyektlarida soliq tekshiruvlari o'tkazilmadi hamda ularga nisbatan qo'llanishi mumkin bo'lgan 1,1 trillion so'm miqdoridagi moliyaviy jarimalarning oldi olindi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, "Avtokameral" tizimi soliq ma'murchiligida samaradorlikni sezilarli darajada oshirdi, soliq to'lovchilarga huquqiy aniqlik va moliyaviy barqarorlikni ta'minladi, shuningdek, tadbirkorlik subyektlarida o'z-o'zini nazorat qilish va mas'uliyatni kuchaytirdi. Mazkur tizimning joriy etilishi soliq tushumlarini oshirish bilan birga, davlat va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarni yanada ochiq va ishonchli qildi. Shuningdek, tizim samaradorligini yanada oshirish maqsadida soliq ma'murchiligi organlari tomonidan tahliliy va monitoring vositalari bilan integratsiyalashgan "Avtokameral" platformasini rivojlantirish tavsiya etiladi. Bu esa kelgusida soliq nazorati jarayonlarini soddalashtirish, resurslarni tejash hamda moliyaviy jarimalarning oldini olish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha 2025-yil davomida olib borilgan soliq nazorati faoliyati tahlili shuni ko'rsatadiki, nazoratning samaradorligi soliq tushumlarining aniqligi hamda moliyaviy intizomni ta'minlashda muhim rol

1 Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

o'ynaydi. Jami 992 ta soliq tekshiruvi natijasida 2 085,0 mlrd so'm soliqlar hisoblangan bo'lib, shundan 782,2 mlrd so'm undirildi hamda 501,8 mlrd so'm ortiqcha to'lov summasi qisqartirildi. Ushbu ko'rsatkichlar soliq organlarining yirik soliq to'lovchilarni muntazam monitoring qilishi va ularning faoliyatidagi moliyaviy oqimlarni tizimli tarzda tahlil qilishi natijasida erishilgan samarani namoyon etadi.

Kameral tekshiruvlar natijalari tahlil qilinganda, 803 ta korxonada jami 1 084,0 mlrd so'm soliqlar hisoblangan va shundan 548,9 mlrd so'm undirildi. Bu holat kameral nazoratning ortiqcha to'lovlarni kamaytirish hamda soliq tushumlarini oshirishdagi muhim vosita ekanligini ko'rsatadi. Kameral tekshiruvlar soliq to'lovchilar bilan mas'uliyatli hamkorlikni ta'minlashga hamda ularning o'z-o'zini nazorat qilishini rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Sayyor soliq tekshiruvlari yuqori riskli korxonalarni aniqlash va moliyaviy jarimalarni qo'llash orqali soliq majburiyatlarini nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi. 2025-yil davomida 78 ta yuqori riskli korxonada sayyor tekshiruvlar o'tkazilib, jami 141,5 mlrd so'm miqdorida moliyaviy jarimalar qo'llanildi va shundan 44,8 mlrd so'm undirilishi ta'minlandi. Ushbu ko'rsatkichlar yuqori riskli subyektlar ustidan nazoratning samaradorligini hamda davlatning moliyaviy manfaatlarini himoya qilishdagi ahamiyatini aks ettiradi.

Soliq auditi bo'yicha natijalar yirik korxonalarning moliyaviy faoliyatida aniqlik va oshkoralikni ta'minlash imkonini beradi. 111 ta korxonada o'tkazilgan audit natijasida 859,4 mlrd so'm soliqlar hisoblangan va shundan 188,4 mlrd so'm undirildi. Bu esa soliq auditi vositasida soliq to'lovchilarning moliyaviy axborotlarini chuqur tahlil qilish hamda xatoliklarni aniqlash samaradorligini ko'rsatadi.

Yil davomida olib borilgan monitoring natijalari ham yakuniy samaradorlikni tasdiqlaydi. Soliq nazorati bo'yicha 84 ta tekshiruvda 67,4 mlrd so'm soliqlar hisoblangan bo'lib, shundan 59,6 mlrd so'm undirildi va 9,5 mlrd so'm ortiqcha to'lovlar qisqartirildi. Kameral, sayyor va audit tekshiruvlarining har biri o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, ularning uyg'un ishlashi soliq ma'murchiligida samarali monitoring tizimini shakllantiradi. Shuningdek, tahlil shuni ko'rsatadiki, soliq nazorati jarayonlarining samaradorligini oshirish uchun riskka asoslangan yondashuvni kengaytirish, elektron monitoring vositalarini joriy etish hamda soliq to'lovchilar bilan ochiq hamkorlikni rivojlantirish zarur. Mazkur yondashuv ortiqcha to'lovlar va moliyaviy jarimalarning oldini olishga, soliq tushumlarini oshirishga hamda tadbirkorlik subyektlarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa sifatida shuni ta'kidlash mumkinki, soliq nazorati tizimi davlatning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, budget daromadlarini maksimal darajada va belgilangan muddatlarda yig'ishni kafolatlash, shuningdek, iqtisodiy subyektlar faoliyatida soliq intizomini shakllantirish hamda mustahkamlashga yo'naltirilgan kompleks institutsional mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Iqtisodiy nuqtai nazardan, soliq nazorati nafaqat moliyaviy resurslarning samarali yig'ilishini ta'minlashga xizmat qiladi, balki bozor subyektlari o'rtasidagi raqobatni normativ jihatdan muvozanatlashtirish, ichki va tashqi investitsion muhitni barqarorlashtirish hamda iqtisodiy o'sish jarayonlarini rag'batlantirish kabi strategik ahamiyatga ham ega. Mazkur mavzuni yoritish davomida soliq nazoratining samaradorligini oshirish maqsadida elektron hisob-kitoblar va onlayn monitoring tizimlarini kengroq joriy etish, soliq qonunchiligi va soliq majburiyatlari bo'yicha muntazam ma'rifiy ishlarni olib borish, seminarlar hamda treninglarni tashkil etish, soliqdan qochish, moliyaviy firibgarlik va noto'g'ri hisobot berish kabi xavflarni oldindan aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish, shuningdek, soliq tushumlari va iqtisodiy subyektlar faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarning aniqligi hamda shaffofligini oshirish zarurligi asoslab beriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-iyuldagi PQ-4389-son qarori: "Soliq ma'murchiligini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida". <https://lex.uz/docs/-4415356>
2. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. – Toshkent, 2020 (oxirgi o'zgarish va qo'shimchalar bilan).
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-dekabrda PF-5886-son Farmoni: "O'zbekiston Respublikasining 2020–2025-yillarga mo'ljallangan soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida". <https://lex.uz/docs/-4637331>
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq stavkalarini belgilash to'g'risida"gi qarorlari (oxirgi tahriri).
5. "O'zbekneftgaz" AJning yillik moliyaviy va ishlab chiqarish hisobotlari (2020–2024-yillar).
6. Qodirov A., Rustamov B. Soliq tizimi va soliq ma'murchiligi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
7. Jo'raev O. Neft-gaz sanoatida iqtisodiy boshqaruv va soliq mexanizmlari. – Toshkent: Fan va Texnologiya, 2020.
8. World Bank. Uzbekistan: Tax Reform and Fiscal Sustainability Review. – Washington, D.C., 2022.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
